

Dialogseminarium I för apl-handledare – Viktorias grupp

Deltagare: Marika Bengtsson, Anders Björhag, AnnaStina Gustafsson, Emanuel Gustafsson, Göran Gustafsson, Agneta Hansen, Ulf Hansson, Ann-Cristine Johansson, Lena Lindh, Mathilde Månsson, Wiveca Nilsson, Johan Pettersson och Inger Viippola

Ordförande och idéprotokollskribent: Viktoria Johansson

I gruppen finns målare, undersköterskor, lärare, apl-samordnare, personalhandläggare, elektriker, köksföreståndare, receptionist, konferens- och receptionschef, kock och fastighetsskötare. Till seminariet hade deltagarna fått skriva varsin text om hur de lärde sig sitt yrke. Varje deltagare läste sin text för övriga deltagare och efter varje läst text kommenterade var och en av deltagarna den upplästa texten. Vi pratade om olika ämnen och uppehöll oss framför allt kring följande teman:

- Hur väljer man sitt yrke?
- Hur lär man sig ett yrke?
- Vad är handledning och vem är handledare?

Hur väljer man sitt yrke?

Flera gånger under seminariet pratade vi om hur man väljer sitt yrke. För de flesta av oss hade det varit en slingrig väg fram till det yrke vi har idag. En väg att välja yrke är att man har ett företag i familjen som Anders och Göran och de båda understryker att man är stolt över sitt företag men att det också finns nackdelar.

Vi var överens om att det behöver finnas åtminstone ett uns av intresse när man väljer yrke.

Verksamheten i yrket stämmer inte alltid överens med de erfarenheter eleven bär med sig t.ex. så är matlagning i storkök något annat än den matlagning som eleverna har varit intresserade av hemma. Hon som skriver protokollet undrar om man inte kan få elever intresserade...

Förhoppningsvis får vi möjlighet att prata om olika vägar till ett yrke vid nästa tillfälle.

Hur lär man sig ett yrke?

Att lära sig ett yrke är ofta en lång resa. Både Agneta och Lena som på olika sätt arbetar med administration har erfarenhet av förvaltningar i den offentliga sektorn. Då kan man bland annat se att det är olika mycket hierarki i olika förvaltningar. I andra yrken som exempelvis målare görs efter ungefär två år efter gymnasiet ett gesällprov som är en nödvändighet för att bli fullbetald.

Det är viktigt att tänka på att allt inte självklart. I alla yrken finns tyst kunskap. Det kan vara saker som vi tar för självklara, som man inte med ord beskriver utan måste visa. Ibland måste man också känna om något rätt. Fingertoppskänslan kan vara ett annat ord för tyst kunskap. Den behövs exempelvis

när man ska laga till 45 kg köttfärs i ett storkök. Tyst kunskap kan också vara outtalad. För undersköterskorna var listor med stora och små a och blixtrar en självklar kunskap. Dessa bokstäver var inte som en praktikant trodde, initialerna för undersköterskan. Världighet i vården kan också vara en delvis tyst kunskap. Det kan handla om att tvätta en person som såväl Anna-Stina och Ulf hade erfarenhet av.

Att lära sig ett yrke handlar om att man känner ett förtroende. Det måste finnas ett ömsesidigt förtroende vilket kan visa sig i yttranden som: "Du går in och fixar det". I såväl hemtjänsten (Marika), som för fastighetsskötaren (Johan) och inom måleri (Anders) går man in i ett hem. Då måste det finnas ett förtroende från vårdtagaren, den boende eller kunden. Ibland kan det handla om att man som anställd får ett förtroende av sin chef/arbetsledare. Wiveca lyfte förtroendet att få arbeta som lärare praktisk matlagning som stärkte henne i sitt yrkeskunnande.

Många yrken i samhället har en tradition av att en lärling lär av en mästare och därför kom vi att prata om man hade haft någon slags mästare eller förebild i lärandet av sitt yrke. Ann-Cristine lyfte den matrona¹ som fungerade som köksa/kokerska på en av henens första anställningar. Den här typen av kvinnor var vanliga i storköken och hade stor kunskap men samtidigt var man nästan rädd för dem. Inger berättar om sin mormor som var en förebild till varför hon valde köksyrket. Såväl Mathilde, Anna-Stina och Ulf lyfter de skickliga yrkesmän-/kvinnor som de hade som apl-handledare som förebilder. Göran minns en åkare² som var hård men rättvis och av honom fick man veta både man gjorde bra och mindre bra.

Man får inte med sig all kunskap i sin yrkesutbildning. Praktiken är av oerhörd vikt för att lära sig yrket. Det var till viss del en chock att komma ut i arbetslivet och därför är det som Agneta lyfte viktigt att man hjälps åt i de arbetsgrupper man är i. Samtidigt ska man vara medveten att yngre medarbetare kan bidra med nytänkande och idéer om hur verksamheten kan utvecklas.

För att lära sig ett yrke behöver man se helheten. På ett hotell kan det handla om att gå med hotellstäderskan. För apl-elever på barn- och fritidsprogrammet kan det handla om att de rycks med i leken på skolgården och på så sätt lär känna eleverna, säger Emanuel. Viktoria fick som utbildat vårdbiträde på ett äldreboende dela ut tvätten och gå runt med posten. I de yrken där det förekommer helg- och kvällsarbete är det viktigt att elever får se detta. AnnaStina som har ordnat pubkvällar och caféverksamhet på det boende där hon är verksam ser att det är en möjlighet att lära känna vårdtagare utanför den egna avdelningen. För fastighetsskötare och målare handlar det om att följa med en erfaren handledare till olika boende/kunder.

Vad är handledning och vem är handledare

Handledning är bildningen att ta någon i handen och leda den personen in i ett yrke. Att vara handledare innebär inte bara att ta emot gymnasieelever utan det kan också vara att ta emot personer från personalpool, vuxenstudier, praktikanter på sommaren, nyanställda, studenter från högskola/universitet etc.

¹ äldre storväxt kvinna, husmoder

² åkerägare

Tid och engagemang är behövt man ha som handledare. Samtidigt ska man inte hela tiden vara handledare då det kan bli stressigt. Alla medarbetare är inte lämpliga handledare. Tålamod är värdefullt och samtidigt kan man höja sin tröskel för när man blir förargad genom att man träffar mycket folk i yrket, menar Johan. Det är också av stort värde att fräscha upp sina kunskaper som handledare.

När kan man då bli handledare? AnnaStina hade en handledare som var fantastisk och som var nyutbildad. Inom transportbranschen fungerar det bra med yngre handledare då Göran upplever att de kan regelverket bättre. Dock får eleverna inte övningsköra med alltför unga handledare. Inom administration behöver man ha varit yrkesverksam åtminstone ett år för att ha följt årshjulet, säger Lena och Agneta. Även en fastighetsskötare behöver ha varit verksam ett år för att ha upplevt alla årstider, tillägger Johan. Inom hotellbranschen, menar Mathilde, att man i princip kan bli handledare direkt då eleven ofta har flera handledare. Inte heller för lärare finns det någon gräns när man kan ta emot elever utan det handlar mer om vilja och ork, anser Emanuel. Såväl elektriker- som målarbranschen kräver att man har arbetat i sex år inom yrket innan man får ta emot elever, säger Ulf och Anders.

En anledning till att ta emot elever är kunna påverka vem det är som anställs på arbetsplatsen. Det blir i princip en gratis utbildning/introduktion. Dessutom ser man exempelvis inom måleribranschen att det är för kostsamt att utbilda någon direkt från gatan.

Vid nästa seminarium kommer vi att fortsätta dialogen om hur man handleder någon in i ett yrke men redan i detta seminarium pratade vi om att det är nyttigt att ta med saker från egen praktik och att man som handledare är tydlig. I de yrken där man åker en del bil kan man använda detta tillfälle till handledning. Det är ingen annan än handledaren och eleven som hör, man behöver inte titta varandra i ögonen och dessutom är man hänvisad till varandras sällskap under en avgränsad tid.

Handledningen kan skilja sig åt beroende på vem man handleder. För Emanuel är det skillnad om det är en lärarstudent eller en elev från barn och fritid då den senare inte behöver göra allt som lärarstudent är ålagd att göra. Deltagarna har märkt av att det är fler elever med olika diagnoser. Inom hotellbranschen tycker Mathilde att eleverna nu i och med införandet av Gy11³ kan mer medan det är annorlunda med storkökseleverna.

Det kan också vara så att man får ta emot elever som inte passar för yrket. Då är det viktigt att tala om det för läraren. De flesta deltagarna har haft fått besök av lärarna under apl-perioden. Inom en del områden är det av olika anledningar vanligare med telefondialog med läraren.

Antecknat av Viktoria Johansson

³ Gymnasieskola 2011, de nya styrdokumentet och den delvis nya programstrukturen som genomfördes inför höstterminen 2011